

no es faci en altres llengües no és, naturalment, bona guia (menys encara guia segura) pel que fa a la nostra.³

El que compta veritablement és si hi ha hagut l'ús de *dubtar* transitiu en ambients insospitables i en autoritats segures. Que la gran majoria han construït *dubtar-ne*, en *dubto*, i no pas *dubtar-ho* o *dubtar una cosa* això almenys és segur;⁴ i només em duu a fer reserves el fet d'observar-ho en un parell de fonts generalment dignes de gran confiança; però tinguem present que en detalls, sobretot si a penes se n'ha parlat mai, no hi ha ningú inassequible a contraure un mal hàbit. La construcció que em fa escrúpol sembla haver estat mirada amb bons ulls per JRuyra; i el *DFa.*, tot posant primer l'altra, l'admet explícitament.⁵

Val a dir que Ruyra sembla haver estat una mica deixat o inconseqüent en general en la construcció d'aquest verb;⁵ i també que *dubtar-ho* ho trobo especialment en la seva obra poètica, que no és el terreny natural d'aquest escriptor: «aquí se'ns estima, / *dubtar-ho* és un crim, / res se'ns escatima, / de mil plors fruïm», «¿L'espill de bellesa, / que em té enamorat, / jeu en la *torpesa*, / tal volta, enfangat? / Sols *dubtar-ho*, crema. / Terrible recel!»⁶ Segons el *DFa.* hi hauria una diferència de matís entre les dues construccions, la transitiva expressant «no acabar de creure que quelcom sigui veritat: *ell assegura que ho ha pagat tot, però jo ho dubto*» (en canvi *dubta de tot*): ¿però no seria tan bo o millor, i més corrent, en l'ex. esmentat de dir «jo en dubto» o bé «ho poso en dubte»? No se'ns ha escapat el «torpesa» i el «dubtat de que»: *quandoque bonus dormitat Homerus!*

I el fet és que una tal distinció ni és ben clara ni necessària ni verament útil; que no la practiquen pas els escriptors modèlics; i que no és pas el que observa el mateix Ruyra: «vindrien? Canviarien de rumbo? Tot just havia tingut temps de *dubtar-ho* que ja ells eren arribats» (*La Parada*, 60); «que aquí hi ha bones lloques no *ho dubteu* pas», MVayreda⁷ (*La Pany.*, cap. 13, p. 214), car en un cas i altre s'expressa positivament que hi ha franca descreença i no pas 'no acabar de creure'. Un testimoni a recusar, en tot cas, és un passatge de StVicentF (copiat per Sanchis Sivera) «yo am molt ma filla --- recomano-la-t --- Senyor, no-u *dupteu*: leal vos só e seré» (*Serm.* II, 219.13), on segurament s'havia de llegir *no-n dupteu* car allò seria un cas únic a l'Edat Mitjana i sempre hi sol haver incertitud en els mss. en aqueixes lletres. La meua conclusió és que en el fons de tot això hi ha un calc inconscient del cast. *lo dudo*.

DERIV.: *Dubtable*. *Dubtador*. *Dubtament*. *Dubtant* adj.-part. [Llull]; [Roig]. *Dubte* [Llull], veg. l'ex. de Llull, supra, amb el sentit dubitatiu; amb el de 'temença' ja en doc. de 1299 (context citat en PUNT, Finke, *ActaAr.* III, 75); i també: «sens tota desonor que no-ns cal haver *dupte* de reebre», *Filla de Costanti* (NCL. XLVIII, 73); «tinch *dupte* de la adversa fortuna, que no faça pendre alguna mutació a la imperial dignitat», JoMartorell (Ag. II, 48). Bastant es-

tesa en els parlars del Migjorn la pronúncia bàrbara *dúkte* (MGadea, *T. del Xè* I, 7; tort., Vergés Paulí v, 137). *Dubtós* [Llull]; «suplicà-la que fos de sa mercè li fes gràcia que la sua altesa li volgués declarar una qüestió en què stava molt *duptós*», «fahent molts pensaments *duptosos*, era fet home sens recort», JoMartorell (Ag. II, 51,68).

El duplicat radicalment erudit *dubitar* (eiv., supra), fou sovint preferit a l'Edat Mitjana [Llull]; *dubitable*; *dubitació* [Llull], -açó; *dubitant*. *Dubitatiu* (haplogologia *dubitiu*). *Indubtable*; *indubitable*. Del ll. *dubius* els cultismes poc freqüents: *dubietat*, *dúbiament*.

Sembla haver existit, encara que rarament, un antic *condubi* (probablement d'un derivat b. ll. **condubium*), *posar en condubi* 'posar en dubte': «rehebé una cavalcada que los hòmens de Camarasa e de Cubels feren a Tartareu --- e com comta ab en Jucef Ravaya, posa-o en *condubi* si devie ésser dels hòmens que la avien feyta o del senyor rey», en el procés de Pere de Palau, de Camarasa, 1295 (CaCandi, *MiscHi Cat.* II, 171);⁸ d'ací deu derivar un adjectiu *condobiat* o *encon-* que només coneixem per la *Questa* de Reixac: amb un sentit 'corprès, colpit' i 'aclaparat, dubtant d'un mateix': «lo sant Grasal --- dix Lansalot, yo-l viu verament e anch no me-n moguf, e sí n'estich tot *ancondobiat*», «l Sant Vaxel --- Lansalot no-n sabé rès del anar ni dal vanir --- e aysò li és avangut q'èl astagués pensant del treball qu'èl avia aüt, e per lo pecat en què él és, *condobiat*, qu'èl no-s moch encontra la vanguda del St. Grasal», 45.21, 86.33 (traduint «sorpris» i «si m'en poise plus que bel ne m'en est».)⁹

¹ Probablement per contracop d'això a Eivissa sembla haver-se afavorit certa popularització de la forma cultista «*dubità*: *dudar*» (PzCabr.). — ² «Segons nostra fe y per conjectura, / resurrecció, no-s deu gens *dubtar* ---», *Procés de les Olives*, 42.

³ És correcte i corrent en les llengües germàniques i d'altres: *ich bezweifle es*, *I doubt it*. El francès, en canvi, rebutjaria *je le doute* o *je ne le doute pas*. El castellà, d'altra banda condemna com a poc castís *dudo de ello* i usa a tot drap *lo dudo*, *no lo dudéis*, *quién lo duda*. No oblidem, però, que aquesta llengua es veu impel·lida a usar i abusar de *le, lo, las* i construccions absolutes, desllorigant l'expressió, per la manca del pronom *en*: *el asunto ya lo bemos tratado* (=ja n'hem tractat), *si pero hablaremos* (=ja en parlarem), *depende del mismo* (=dependre'n). Ni el francès ni el català no es veuen impel·lits a aqueixos desmanegaments. Com que avui l'ús de *en INDE* ha quedat molt tolit a València (almenys en l'ús ciutadà) tampoc no faríem bé de fer gaire cas d'un *no hu dubte* valencià recent. I per a la grandíssima amplitud de la construcció transitiva de *dudar* en el castellà de tots els tons i totes les èpoques, veg. DCEC, s. v. n. 2 i 240b56-60.

⁴ «Si --- seran donats traslats a les parts e *dupterà* hom d'aquels traslats, sie mostrat lo libre», *Cost-Tort.* I, 4.2; «no *dubiam* gens de la tua gloriosa victòria», *Tirant* (Ag. IV, 21); «serà un cotxe parat: